

Vinkelsliper'n

Årgang 5, nummer 2

01.11.11

Hva skjer?

2011
Årsmøte og etterutdanningskurs 27.11 og 28.11.

2012
Sertifiseringskurs
Nordisk klauvskjærer-samling (evt. 2013)
Nybegynnerkurs i regionene, se: <http://storfehelse.no>

I dette nummeret:

Hva skjer?	1
Nytt nummer av medlemsbladet	1
Kan forsuring hjelpe?	1
Innrapportering Helsekort klauv	2
Hvordan få framgang?	3
Innrapportering kjøttfe	3
For og fra praksis Litt fra SOLO i Vest	3
Tilrettelegging	4
Dyreiere skal	4
Neste nummer	4

Nytt nummer av medlemsbladet

Her er årets andre utgave av Vinkelsliper'n. I dette nummeret kan du lese om innrapportering av verdifulle data om klauvhelse på helsekort, både for melkeku og kjøttfe. SOLO deler sine erfaringer med å bruke hestebil i jobben, og du kan lese om hva dyreeiere skal gjøre for at klauvskjæringa skal være vellykket. Vi håper du finner noe av interesse!

Kan forsuring hjelpe i kampen mot infeksiøse og smittsomme klauvsjukdommer? Av Åse Margrethe Sogstad

Blandingen av gjødsel og urin som kyrne går og står i, spesielt i lausdriftfjøs, inneholder ammoniakk. Nyere undersøkelser utført i 12 danske besetninger viser at jo mer ammoniakk det er i fjøset, nærmere bestemt mellom klauvene, jo høyere forekomst av digital dermatitt som er smittsom hudbetennelse med væskende, sirkulære sår.

Foreløpig ser vi ikke mange tilfeller av den typiske digitale dermatitten i Norge, men middelet kan være verdt å prøve ut også i besetninger med andre typer infeksiøse klauvlidelser som klauvspalteflegmone, hornforråtnelse og interdigital dermatitt, en mildere form for hudbetennelse.

Et ammoniakk-hemmende og dermed forsurende pulver er i salg i Danmark, men større og mer uavhengige undersøkelser må utføres før man med sikkerhet kan si at middelet kan gjøre god nytte for seg. Det som imidlertid er godt kjent, er at den basiske ammoniakken skader huden og forringer hornkvaliteten. Det fører til at skader lettere oppstår og at bakterier lettere får fotfeste.

Uansett er fortsatt det viktigste å etterstrebe best mulig reinhold i fjøset, samt å være svært forsiktig med innkjøp av dyr. Helseattesten må være nøye utfylt og besetningen bør være undersøkt i klauvboks senest i løpet av det siste halve året før salget skal skje. Og helst enda nyligere for individet som skal selges.

Tilstanden til hvert enkelt dyr skal være registrert i Helsekort klauv som grunnlag for utfylling av Helseattest.

Der det er praktisk mulig, kan det også vurderes å sette dyret en tid i karantene før introduksjon i besetningen, for mer forsiktig tilvending til bakteriefloraen.

Hvis det er noen der ute som har forsøkt forsuring som del av et bekjempelsesprogram mot infeksiøse klauvlidelser, så gi gjerne tilbakemelding om erfaringene.

Teksten er publisert i Buskap tidligere og er basert på artikkel av Torben Worsøe i Kvæg, november 2010.

Ansvarlig utgiver: Norsk klauvskjærerlag og Helsetjenesten for storfe ved Åse Margrethe Sogstad og Nina Svendsby

Innrapporteringer Helsekort klauv, av Åse Margrethe Sogstad

En undersøkelse Geno har utført blant 3200 gardbrukere viste at lausdrift-bønder rangerer klauv som den fjerde viktigste egenskapen til kua. Nordisk Avelsverdivurdering (NAV) har uttalt at "Klovproblemer er uten sammenligning den største utfordring, vi har i de danske kvægstalde."

Både i Sverige og Danmark har nå klauvdata blitt tatt i bruk i avlsarbeidet og Nav sier også at "Med klovindekset har vi fået et virkelig stærkt værktøj til at forbedre klov-sundheden via avlen". Det er stort ønske hos Geno og hos mange produsenter om å ta inn egenskapen i avlsarbeidet og takk til dere som registrerer alle klauvskjæringer i Helsekort klauv! Enkelte klauvskjærere opplever at opptil 2/3 av registreringene deres aldri rapporteres inn. Husk derfor også å oppfordre gardbruker til å rapportere inn dataene!

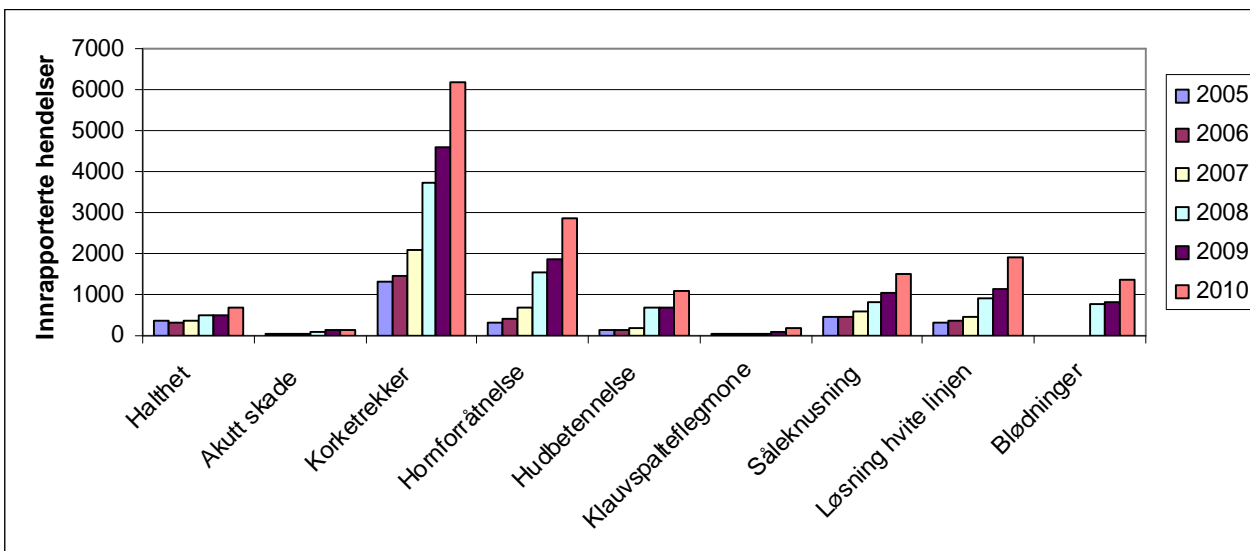
Det er relativt lav arvbarhet (< 0.05-0.2) for infeksjose klauvlidelser som hudbetennelse og hornforråtnelse og forfangenhetsrelaterte lidelser som blødninger, såleknusning og løsning i den hvite linje. Korketrekkerklauv har vært angitt å ha en arvbarhet på 0.05, men i og med at det er få studier som er gjort på dette og at miljø, underlag og klauvskjæringsrutiner påvirker framtoningen til denne lidelsen, er dette tallet høyst usikkert.

Et studie ved UMB (Björg Heringstad og Anne Kristine Guttormsen) har beregnet arvegrader for ulike klauvlidelser (basert på de noe sparsomme dataene fra Helsekort klauv) og sett på avlsmessige sammenhenger mellom de

vanligste klauvlidelserne. De har også sett på sammenheng mellom avlsverdier basert på klauvhelsesdata og oksenes offisielle indekser for bein og klauver. Studiet viste at arvegraden til klauvlidelser generelt var 0.06. Korketrekker hadde høyest arvegrad med 0.07. Det var lave korrelasjoner mellom beinindeks og klauvindeks og klauvlidelser (korketrekkerklauv høyest korrelasjon med indeksene, med 0.21 og 0.35 respektivt).

Geno v/Anne Guro Larsgaard sier at hver okse må ha minst 70 døtre med klauvhelseregistreringer før vi kan si noe med noen som helst sikkerhet (mastitt har krav om 150). I dag er tallet 20-25 for klauvdata. Minst 100 000 innrapporterte hendelser må til.

HTS anbefaler kontroll i klauvboks og hensiktsmessig beskjæring av alle hunddyr over 18 mnd minst 2 ganger i året. Gardbruker selv beskjærer i 40% av tilfellene (i 2001), dette er en utfordring ift kvaliteten på dataene som blir rapportert inn. Det er også viktig å være klar over at beskjæring av "verstingene" er til liten hjelp i det forebyggen- de klauvhelsearbeidet i besetningen og for avlsframgangen. Vi trenger data fra alle dyr! Uansett skal alle beskjærte dyr registreres i Helsekort klauv, uavhengig av om det er gardbruker selv eller profesjonell klauvskjærer som beskjærer. Klauvhendelser skal rapporteres til Kukontrollen på lik linje med andre helsehendelser. Også normale klauver.

I 2010 ble det rapportert inn ca 61 000 klauvhelsehendelser til Kukontrollen, inkludert normale klauver. Dette var ca 10 000 flere enn året før og den gledelige oppgangen fortsetter! Økningen tilskrives fokuset på registrering og innrapportering og ikke en økning i antall klauvlidelser generelt. 30 % av besetningene sendte inn én eller flere rapporteringer til Kukontrollen i 2010, mens ca 30 % av kyrne i øst innrapporterte klauvhendelser (inkl normale) og 16 % i sør. De andre Tine-regionene lå mellom disse.

Miljø og stell vil alltid være de viktigste faktorene for god klauvhelse:

- rene, mjuke og sklisikre gangarealer
- optimale renholdsrutiner
- god smittebeskyttelse
- minst mulig kjøp av dyr
- optimalt fôr og gode foringsrutiner

HUSK å gi råd om tilrettelegging for klauvskjæring og fotbad i nye fjøs! Se <http://www.storfehelse.no>

Hvordan få framgang?

Hvordan kan vi forbedre klauvhelsa til NRF gjennom systematisk kontroll av klauver og innrapportering av registreringer i Helsekort klauv?

- Regelmessig klauvskjæring av alle hunddyr av kyndige klauvskjærere
- Funn registreres i Helsekort klauv
- Data i HK klauv rapporteres til Kukontrollen, OGSÅ normale klauver
- Der flere lidelser per ku, skal alle rapporteres

For å få framgang i avsarbeidet jobber nå en gruppe med representanter fra Geno, TINE Rådgiving og HTS med å få på plass direkte elektronisk innrapportering fra klauvskjærere. Dette vil være på plass tidligst i 2012, men forhåpentligvis vil det bli en demonstrasjon av en skjerm til dette formålet på etterutdanningskurset i oktober. For å tilpasse oss det nordiske systemet vil Helsekort klauv utvides til å gjelde flere diagnoser.

KVK HYDRA KLOV

God klauvpleie gir trivsel og god økonomi

- Effektiv og ergonomisk klauvfiksering
- Enkel betjening
- KVK med 30 års erfaring
- Robust og pålitelig konstruksjon

- Frontport
- Bakport
- Selespill
- Frontspill
- Heving av boks
- Styrt klauvstotteplate

Forhandlere av KVK Hydra klauvbokser og tilbehør:

Bryne Landtrukservice as • 4340 Bryne.....	☎ 51 77 07 00
Fron Traktor Service as • 2540 Vinstra.....	☎ 61 29 24 60
Hekner Maskin • 2000 Fjerdingsly.....	☎ 63 83 90 00
AS Temo • 4311 Bræstadbotn.....	☎ 77 18 83 08
Grendaservice • 5700 Voss.....	☎ 56 51 09 15
Torbjørn Theravaldsen • 8890 Lerjord.....	☎ 75 04 83 12
Grobakken Landmek as • 2943 Rogne.....	☎ 61 34 25 50
Haga Karmay • 4260 Tirvedal.....	☎ 52 84 67 88

Innrapportering kjøttfe

Klauvkode	Antall 2010	Antall alle år
Normal	673	3551
Halvhet	32	118
Akutte skader	2	15
Korketrekkerklauv / tendens	117	509
V-formet hornforråtnelse	53	151
Hudbetennelse	1	11
Klauvspalteflegmone	1	14
Såleknusing	8	38
Løsning / abcess i den hvite linjen	113	228
Totalt	1000	4635

Vi har en vei å gå for å få flere registreringer på kjøttfe, men noen har det blitt.

For og fra praksis, litt fra SOLO i Vest

Som nokre har fått med seg, så har eg slutta som bonde og flytta på meg . Eg bur no i Stryn i Sogn og fjordane. Dette har medført at eg har flytta til utkanten av det området eg hadde kundar i.

Det førte og til enda lengre jobbseier enn eg hadde før. Det sette fart i gamle tanker angående transportmiddel i jobben. Eg brukte tidlegare ein Dodge Ram med langt plan, med klauvboksen på bilen.

Eg syntes det var eit problem å finne overnattingsplassar. Det var og ein stor del av driftskostnadane. Eg var ikkje fornøgd med å kome tilbake til hotellet og ikkje få servering, og det var òg ofte eit godt stykke å køyre. Eg vurderte campingvogn eller lastebil med sovehytte, men kom til at det ikkje var heilt dekkande for mitt behov. Eg hadde og problem om vinteren når det var kuldegrader, for då fraus boksen fast etter vask. Då starta eg prossesen med å finne ein bubil/lastebil. Eg søkte på nettet og kom inn på hestebil. Dette var ei løysing som kom opp mot det eg hadde i tankane. Dette er påbygg på vanleg lastebil chassi der halvparten er bodel og resten er dyrerom / lasterom.

I lasterommet har eg varme slik at eg kan tine / tørke boksen etter vask. Bodelen er fullt utstyrt med kjøkken, dusj og toalett. 27.05.2011 var den store dagen. Etter nokre forsinkelsar kunne eg hente bilen. Til no har bilen fungert som forventa, sjølv om det kan vere nokre utfordringar med trange tun og smale vegar. Vinteren nærmar seg no, så då er eg er spent på korleis isolering av vanntanker og septik fungerer når det blir frost. Leverandøren meiner det skal fungere ned mot 10 -12 minus.

Helsing Stein Ove L. Osland

Tilrettelegging for vellykket klauvskjæring, av Per Jarle Sæter og Åse Margrethe Sogstad

Hvis gardbrukeren legger til rette for klauvskjæring, er det større muligheter for at klauvskjæringa blir vellykket. Her kan du lese hva klauvskjærerne ønsker at gardbrukerne skal ordne med før besøket.

Håndtering

For å lette arbeidet for alle parter og redusere påkjenningen for kua, er det viktig at også kyr i løsdrift og kyr i større besetninger vennes til håndtering fra ung alder.

Sikkerhet og ansvar

Drivganger og løse grunder som fører kua helt inn i klauvboksen bør være tilgjengelig i løsdriftsfjøs, slik at grime ikke er nødvendig. Dyreeier skal stille med minst én hjelper til å drive dyr. Klauvskjæring er ikke en énmannsjobb. Det er svært arbeidskrevende og slitsomt å drive dyr alene. Og mye kan skje under drivingen av dyra, både med klauvskjærer og dyr. Klauvskjærer har bare ansvar for dyret inne i klauvboksen.

Skrivet "Kvalitetssikret klauvskjæring", som alle klauvskjærere skal følge, sier at klauvskjærer har ansvar for kua bare når hun er inne i boksen. Også inne i boksen kan det være grunner til at skader og uhell skjer uten at klauvskjærer kan belastes for dette.

Arealbehov

Det er svært viktig å tilrettelegge for klauvskjæring ved bygging av nye fjøs. Det er ikke alle steder i landet at klauvskjæring kan utføres utendørs, til alle årstider. Arealbehovet er avhengig av klauvboksens størrelse. Flere og flere klauvskjærere benytter hydrauliske klauvbokser. Disse trenger en gulvflate med arbeidsareal på minimum 3 m bredde x 5-6 m lengde x 2.6 m høyde. NoKL anbefaler 3 x 3 m port for å kunne ta klauvboksen inn i fjøset. Klauvboksene veier 800-1200 kg og trenger tørre og stødige underlag. De flyttes på hjul. Store nivåforskjeller i gulvet der boksen skal inn, må derfor unngås. Med tanke på selve klauvskjæringen, er det beste å plassere klauvboksen slik at man får utnyttet den naturlige dyreflyten i fjøset, for eksempel ved å sluse dyra inn etter at de har vært til melking, ved å benytte friarealet utenfor selve lausdrifta eller en tverrgang. Å tilrettelegge for klauvskjæring utenfor selve lausdrifta kan være best mhp smittebeskyttelse, men det er viktig å ta den naturlige dyreflyten i betraktning. Det bør også nevnes at det må tilrettelegges for fotbad i nye fjøs. Det kan vise seg å være svært utfordrende å få plass til fotbad hvis dette ikke er i fokus under planleggingen av fjøset. Se <http://storfelhelse.no/2916.cms>

Utstyr

I tillegg til evt grimer, skjøteledninger og arbeidstøy, skal Helsekort klauv ligge klart. Det er viktig at registreringene i kortet rapporteres inn til Kukontrollen av dyreeier eller rådgiver. Geno, TINE og Helsetje-

nesten for storfe jobber med å få til direkte elektronisk innrapportering til Kukontrollen, fra klauvskjærer og veterinær.

Strømtilgang

Det er behov for tilgang til 230 volt 3-faset kontakt med minimum 16 ampere trege sikringer, i rimelig nærhet til klauvskjæringsstedet.

Smittebeskyttelse

Gardbruker skal ha klart utstyr som grimer, skjøteledninger, drivganger og overtrekksklær. Jo mindre av sitt eget utstyr klauvskjærer må benytte, jo mindre risiko for smittespredning. Gardbruker skal stille til disposisjon varmt vann og høytrykksvasker for vasking av klauvboks ved endt arbeid.

Bestilling av klauvskjæring

Bestilling bør skje i god tid slik at klauvskjærer lettere kan planlegge arbeidet sitt. Faste avtaler eller bestilling av neste klauvskjæring ved siste besøk er en grei ordning. Kontroll av klauver på alle hundyr over 18 mnd anbefales minst to ganger i året. Klauvskjærerne har veldig mye å gjøre sen vinter, vår og forsommer. Klauvskjæring kan gjerne utføres til andre tider av året!

Teksten er publisert i septemhernummeret av Buskap.

Kunden/dyreeieren skal:

- Stille med mannskap i samsvar med klauvskjærerens ønsker, slik at dyra blir samlet og ført til klauvboksen på en rasjonell måte. Klauvskjærer har bare ansvar for dyra når de er inne i klauvboksen.
- Regelmessig klappe, stelle og håndtere kalver/unge dyr, for å forenkle klauvskjæringsrutinene når de blir voksne.
- Legge til rette for at NoKL - klauvskjærer systematisk kan registrere alle beskårede dyr i Helsekort Klauv og rapportere hendelser til Kukontrollen.
- Sørge for at varmt og kaldt vann og høytrykksspyler er tilgjengelig til rengjøring av utstyr.

Neste nummer:

Det arbeides med anbefalinger for underlag i gangareal i lausdriftsfjøs, fotbad – vask og desinfeksjon og tilrettelegging av beite og gangveier til og fra beite. Dette vil dere få vite mer om i påfølgende utgaver av Vinkelsliper'n.

Det nærmer seg, og vi
ønsker alle lesere av
Vinkelsliper'n:

God jul!